

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 25. avgusta 1855.

List 68.

Priporočilo setve krompirjevega semena.

Kar se že ni zgodilo več let, se je zgodilo letos, da je krompir na več njivah močno cvetel in da je cvetje rodilo dosti semena, to je, tistih zelenih jabelčkov, ki jih letos pogostoma nahajamo na krompirjevi. To je dobro znamenje, da je krompir bolj k moči prišel, in da nas bo vendar počasi zapustila tista nesrečna bolezen, ktera nam je požerla že toliko tega preljubega sadu. Začrnelo in zgnjilo je sicer tudi letos tam pa tam krompirjevo perje, pa vendar na veliko manj njivah ko druge leta, in nadjati se smemo, da ga ne bo desetina zapadla gnjilobi.

Ker pa je letošnji krompir semena dosti rodil, naj nam bo to kazalo, da ne zametujemo, kar nam natora ponuja in da seme tudi zares oberremo za seme, ker krompir, ki ga jemo, je tako rekoč le koreninsk sad, ne pa pravo seme. Vem, da mi utegne kdo reči: tudi krompirjev sad je seme, kakor vsak otrok vé, in da tudi iz pravega cvetnega semena je izrastel gnjil krompir. Al vse to vendar ne more prekucniti tiste natorne postave, ktera nam veleva, da naj se saj včasih s tem seme ponavlja, ker je pravo seme, in to seme so cvetne jabelčka na krompirji.

Zatega voljo priporočam vsim gospodarjem: naj naberajo te zrele cvetne jabelčka, in jih denejo v kak škaf, poljót z vodo in pusté ene dni, dokler zgnjijó; potem naj se vse zmučka in seme izpere, posuši in do spomladi na suhem shrani. Kakor hitro je sneg skopnel, naj se seme berž poldrugi pavec ali tudi za dva pavca globoko na gredico vseje. Če bi utegnila huda suša biti, naj se večkrat zaliva in pozneje pridno pleve. Tako bo seme veselo kalilo in že prvo leto bo zrastel krompirček orehove debelosti, ki bo drugo leto prav dobro seme. Se vé da se mora izbirati, ako bi utegnulo že med tem kaj gnjilega biti. Malo prostorčka za posetev cvetnega semena ima gotovo vsak gospodar.

Ferd. Šmid.

Od zarezanja živih graj ali mej.

(Konec.)

Dosti let tako zarezana in oskerbljena graja terpi. Pa sčasoma, kadar že verzeli ali luknje dobiva, se morajo te s kosmatim grojzdičem zamašiti. Predolga ali prestara graja naj se vendar ne derži; deblica bi pri koreninah preveč ostaréle, in mogla bi se sopenova graja saditi. Da pa tega tako kmali treba ni, naj se enkrat spomladi mesca sušca, prej ko še graja omaguje, vsa pri tleh ostro in gladko poseka. Iznova bo iz porobkov in korenin ozelenela in zarastla se spet nova živa graja, če jo boš mlado še ostrigel in oskerbel, kakor je gori rečeno. Tako se mora graja večkrat, vsakih 15, 20 do 30 let pomladiti, dokler na zadnje porobki in korenine vendar onemorejo, in nedoblji več ne ozelené, da se mora graja iznova saditi. Graje gabra, javora ali maklena, brešta, lesnik in drobnic in družega terdnega drevja se vsakih 30 let posekajo in pomladé, od drugih germov pa vsakih

15 do 20 let, kakor je drevje in zemlja ali dobra ali slaba.

Škarje, kakoršne jih vertnarji imajo, bi se utegnile po tri ali štiri za sosesco pripraviti, namesto da bi jih vsaki gospodar za-se kupoval, in imeti pri županu, da bi jih sosedje po versti rabili za ostrigavati svoje graje.

Vidite, kako lahko se z malim trudom in majhnimi stroški žive graje lepo in stanovitno zaredé in privaravajo. Res, brez dela tudi ne; pa kaj koli se pridobi s križem rokami? Le prevdarimo po primeri: koliko je več koristna od plotov živih graj zarezja. Postavimo: mrtva graja 100 sežnjev dolga, koliko bi stroškov nanesla v 80 letih?

Recimo, da se mora vsake tri leta nova narediti, posebno pri nas, kjer pozimi vse germje iz plotov požgó, tedaj bo treba v 80 letih delati jo 26krat.

Za 100 sežnjev graje mora biti naših vozičev germja saj 10; cenimo ga le po 10 grošev z vožnjo vred, to znese 5 gold., za obsekanje in pripravljanje kolcov 1 gold. 30 kr., potem delavcem potrebnim za izdelanje 100 sežnjev dolgo grajo po 4 groše: 1 gold. za popravljanje verzeli vsako leto, prašče in delavce 1 gold. To tedaj za enkrat znese 8 fl. 30 kr. Za 26krat, to je, v 80 letih, pa 221 gold.

Koliko pa bi znesla živa graja iz terdnega drevja, postavimo, iz gabrovega narejena, tako dolga in za toliko let? Recimo, da se sadežev po germji in logovih dobrih ne dobi, in da se morajo poprej domá na vertu prirediti, tedaj bi plačilo za leho skozi tri leta zneslo 2 gold., okopovanje lehe in jarčičev po nji za posetev delavcu stori 12 kr., za zamudo pri setvi vzamimo dan, dasiravno ste dve uri zadosti, 12 kr., za opletev sadežev preraščenih na vertu, zalivanje poleti, kar vse lahko otrok pri domu stori, cenimo vendar na 1 fl., za izruvanje sadežev iz lehe dvema delavcoma po 5 grošev 30 kr., okopovanje grajine verste, to je, brazde in jarčičev vsem delavcem po 5 grošev, 2 gold.; presajanje lahko štirje delavci opravijo za 1 gold.; mrtva graja ali plot poleg zasajene žive graje prve tri leta bi znesla kakor zgoraj 8 gold. 30 kr.; obrezovanje ali striženje graje se ne more kaj ceniti, ker se to delo s pridobljenim praščjem in šibjem dovolj plača, in tako dalej do 30 let nič več živa graja stroškov ne prizadeva. V 30. letu, kadar se bo graja pomladila in za to pri tleh posekala, se bo ta oprava s pridobljenim lesom, protjem, praščjem in drugo drobnino še bolj splačala, se tedaj tudi ne more kaj ceniti; mrtva graja pri posekani graji čez 30 let potrebna, se bo iz posekane graje večidel naredila, moramo tedaj le delo ceniti na 4 gold.; tako tudi čez drugih 30 let, to je, v 60. letu, 4 gold.; za posajanje kosmatega grojzdiča po verzelih ostarane graje cenimo 3 gold. Po tem pomladenji v 60. letu bo graja še čez 20 let terpela; in tako tedaj znesejo stroški za živo grajo v 80 letih 26 gold. 24 kr. *).

*) Dnina za delavce je tako nizko postavljena, ker ta poduk je že pred več leti spisan bil. Pa tudi sedanja višja dnina ne podere koristi, ki izvira iz živih mej. Vred.